

«Revisjon» av EU-prosjekter

NARMA 13.04.15

Terje Ruud
Seniorrådgiver NTNU

Min bakgrunn

- Seniorrådgiver regnskapsseksjonen siden januar 2013
- Statsaut. Revisor og totalt 16 år i Deloitte
- «EU-gruppa» inntil februar 2015
- Nå: Prosessleder BOA/Gruppeleder Sentral prosjektstøtte
- Også vært involvert i lokal implementering av TDI/leiestedsmodell
- PiF – Prosjekt i Fokus
 - Go-live med nye prinsipper for økonomistyring prosjekter (full TDI) primo mai

EU-prosjekter ved NTNU

Status pr. 31.3.15

- 68 løpende prosjekter
 - 62 FP7-prosjekter
 - 6 H2020-prosjekter
 - 13 koordinerte prosjekter
 - 42 prosjekter skal revideres - 1 eller flere ganger
 - FP7: 10 - 13 revisjoner pr. år
- Økonomistøtte for EU-prosjekter ved NTNU
 - Med få unntak håndteres alle EU-prosjekter av "EU-gruppa" med 6 årsverk

3

"Revisjon" av EU-prosjekter

- Fokuserer på finansiell "revisjon"
 - EU kan også gjennomføre såkalte "technical audits" - men vi har ingen erfaring med disse
- "Avtalte kontrollhandlinger"
 - Følger Internasjonal standard for beslektede tjenester
 - Hva rapporterer revisor?
 5. Da revisor kun avgir rapport om resultatene av avtalte kontrollhandlinger, gir han ikke uttrykk for noen sikkerhet for at informasjonen ikke inneholder vesentlige feil. Mottakere av rapporten må selv vurdere de kontroller som er utført og de funn som er rapportert og trekke sine egne konklusjoner på dette grunnlag.
 - «Revisorskjønn» eksisterer ikke
 - Hvilke kontroller/omfang av disse er bestemt
 - Resultater skal ikke tolkes – kun rapporteres

4

Typer av revisjon EU-prosjekter

- Planlagte ihht. Financial Guidelines/AGA
 - Certificate on financial statement (CFS)
 - Utføres av godkjent "lokal" (norsk) revisor (registrert/statsaut. Revisor)
- Ikke planlagte; Revidert fra EU
 - Ofte utført av revisor engasjert av EU, og som rapporterer til EU
 - Kan også bli revidert direkte av revisorer fra EU
 - Inkludert OLAF (European Anti-Fraud Office)

5

Planlagt «revisjon» - CFS

	FP 7	H2020
Referanse i Grant Agreement	Article II.4.4 (formelt Annex II)	Article 20.4 (b) (ii)
Innhold i CFS	Form D – Annex 7	Annex 5
Max. Antall CFS	Som antall rapporteringsperioder	1 (prosjektslutt)
Når kreves CFS	Hver gang akkumulert finansiering > €375.000 (fra sist revisjon)	Dersom rapporterte «actual costs» > €325.000 ¹⁾ (funding > (min) €406.250)
Referanse	Form D - Annex 7	Model Grant Agreement (I sept. 2014-versjon starter Annex 5 på side 115)

NB: H2020 - NTNU fjernarkiverer bilag (underbilag til reiseregninger etc) etter ca. 2 år. Vi har derfor innført som rutine at vi skal ta kopi av alle slike bilag ved hver rapportering – slik at vi slipper dra på fjernarkivet

¹⁾Indir. Kost og andre unit costs enn personalkostnader (f.eks. Access costs) er **ikke** inkludert i beløpet (325.000) 6

Røkke-følge	Beskrivelse	Generell / Prosjektspes ifikk	Utarbeides av	Hvordan oversendes	Hvor finnes	På plass ?
Bestille revisjon						
	Bestille revisjon minst 2 uker i forveien	P	NTNU	NN (nn@revisor.no)		
Oversende grunnlagsdokumenter på mail / post						
1	Terms of Reference for an Independent Report (husk sted og dato) en eksemplar - signeres av økonomisjef , sendes med post til revisor og fås i retur - deretter sendes til EU med Form C (se punkt 1b)	P	NTNU	post og ev.mail	mal dok. 1 - EU-gruppa	
2	Signert og datert Core Grant Agreement med anekser:	P	NTNU	mail	Prosjektkatalogen	
2a	Annex IV - Form A - Accession to the Grant Agreement. Signert	P	NTNU	mail	Prosjektkatalogen	
2b	Annex VII (Form D)	G	NTNU	mail	Participant Portal	
3	Time recording practice	P	NTNU	mail	mal dok. 3	
4	Arbidsavtaler for de som arbeider på prosjektet	P	NTNU	mail	Prosjektkatalogen / spør på instituttet	
Oversende ved behov:						
5	Annex I (DoW - Description of Work)	P	NTNU	mail	Prosjektkatalogen	
	Annex II (General conditions)	G	NTNU	mail	Prosjektkatalogen	
	Annex III (Specific conditions - ikke alltid relevant)	G	NTNU	mail	Prosjektkatalogen	
5	Financial Guidelines	G	NTNU	mail	Participant Portal	
6	Guidance Notes for Beneficiaries and Auditors...	G	NTNU	mail	Participant Portal	
7	FAQ Certification	G	NTNU	mail	Participant Portal	
8	Kontoplan	G	NTNU	mail		
9	Oversikt over effektiv arbeidstid - regnark	G	NTNU	mail	EU-gruppa	
Oversende regnskapsdata:						
10	Bearbeidet regnskapsdata / beregningsgrunnlag - for hver periode som skal revideres	P	NTNU	mail	Prosjektkatalogen	
11	Form C (signert eller draft hvis tidspress, signert Form C ettersendes) - for hver periode som skal revideres	P	NTNU	mail	Prosjektkatalogen	
12	Bilagskopier hvis under 20 til sammen for alle reviderte perioder (reiseeregninger, fakturer osv)	P	NTNU	mail	Prosjektkatalogen	
13	Timelister (oversendes alt eller ventes på utplukk)	P	NTNU	mail	Macconomy / instuttet	
14	Oversikt over hvilke bilagskopier og timelister som skal oversendes (utplukk)	P	Revisor	mail		
15	Oversende etterspente bilagskopier og timelister	P	NTNU	mail		
Resultat - sendes til EU /lastes opp i FORCE						
16	Procedures performed by the Auditor / Factual Findings - dobbeltsekk timesforingsavsnitt, stempel og signatur, sted og dato	P	Revisor	DHL og ev.mail		
17	Revisjonsbekreftelse - husk prosjektnavn, dato, periode, første avsnitt - skal referere til Terms of Reference (dato) .	P	Revisor	DHL og ev.mail		
18	Signert Terms of References	P	Revisor	DHL og ev.mail		
19	Signert Form C - på papir eller submitted elektronisk	P	NTNU	DHL og ev.mail		
Samtidig skal det utarbeides						
20	Letter of Representation (samme dato som Report of Factual Findings) signeres av økonomisjef og sendes til revisor med vanlig post (ev. også på mail) - ett eksemplar Punkt 1 og 20 må ha ny for hver revisjon	P	NTNU	post og ev.mail	mal dok. 2 - EU-gruppa	
Forklaring						
ToR	Terms of Reference	Avtale mellom NTNU og revisor - en del av Annex VII		sendes EU		
		Bekreftelse på at NTNU har gjort all dokumentasjon tilgjengelig til revisor og at alt er rapportert i samsvar med EU's regler		sendes revisor		
LoR	Letter of Representation	En del av Annex VII fylt ut av revisor		sendes EU		
	Procedures/Factual Findings	Brev fra revisor med belag som er revidert		sendes EU		
	Revisjonsbekreftelse			sendes EU		

NTNUs sjekkliste for revisjon (FP7)

7

Rapportering av factual findings (fra revisor) – H2020

- Rapportering

- C ("Confirmed")
- E ("Exceptions")
- N.A ("Not Applicable")

Skal forklares redegjøres nærmere for av revisor
Årsaken skal forklares

	Beskrivelse	Utvalg	# punkter
A	Actual personnel costs and unit costs.....	Alle; hvis <10, ellers utvalg (10% eller min. 10 pers)	
	A.1 Personnel costs		22 pktr
	A.2 Productive hours		6 pktr
	A.3 Hourly personnel rates		4 pktr
	A.4 Time recording system		5 pktr
B	Cost of subcontracting	Alle bilag; hvis <10, ellers utvalg (10% men min. 10)	5 pktr

8

Rapportering av factual findings (fra revisor) – H2020 (forts.)

		Beskrivelse	Utvalg	# punkter	
C		Financial support to third parties	Alle bilag; hvis <10, ellers utvalg (10% men min. 10)	1 pkt	
D		Other actual direct costs			
	D.1	Travel	Alle bilag; hvis <10, ellers utvalg (10% men min. 10)	4 pktr	Σ 63 pktr - Av disse 37 vedr. personal
	D.2	Depreciation	Som for D.1	6 pktr	
	D.3	Other goods and services	Som for D.1	5 pktr	
	D.4	Research Infrastructure	Som for D.1	3 pktr	
E		Use of exchange rates		2 pktr. (enten eller)	

9

Ikke planlagte revisjoner - revisjon fra EU (eller revisor engasjert av EU)

- Referanser til GA
 - FP7: Article II.22
 - Revisjon kan gjennomføres i løpet av prosjektet eller inntil 5 år etter avsluttet prosjekt
 - H2020: Article 22
 - Financial Audit spesifikt omtalt i Art. 22.1.3
 - Også inntil 5 år etterpå (følger av Art. 18)
- NB: hele prosjektperioden kan bli revidert inntil 5 år etter avsluttet prosjekt

Hvem utfører “EU-revisjon”?

- Revisjonsselskap engasjert av EU
- Revisorer ansatt i EU
- «Skal» være med en som skjønner språket
 - Ekstern (som det vi opplevde) har da med seg norsk revisor
 - EU vil ha svensk/dansk revisor med i teamet

11

Hvordan forberede seg til revisjon?

		Generell info	Prosjekt-spes. Info	Sum	Herav før oppstart
I	General Information about the Beneficiary	10	0	10	1
II	Receipt and distribution of Commission financial contribution	3	0	3	0
III	Project management information	0	5	5	0
IV	General financial documents	0	4	4	3
V	Supporting documents for personnel costs	2	7	9	1
VI	Supporting documents for durable equipment	2	9	11	3
VII	Supporting documents for subcontracting	1	7	8	0
VIII	Supporting documents for travel and subsistence	1	5	6	0
IX	Supporting documents for consumables	1	5	6	0
X	Supporting documents for protection of knowledge	1	4	5	0
XI	Supporting documents for management of consortium activities	1	4	5	0
XII	Supporting documents for other direct costs	1	4	5	0
XIII	Supporting documents for indirect costs (if not flat rate)	NA	NA	0	
XIV	External audit certificates	0	5	5	0
		23	59	82	8

- Vi oversendte – pr. mail – info som skulle fremlegges før revisjonen
- Laget 3 mapper (1 pr. prosjekt) med info
 - Inkluderte både generell info og prosjektspesifikk info i mappene
 - Mappene som vi laget besto av kopier som vi tenkte revisorene kunne ta (hvis de ønsket egen kopi), men de tok mye kopier (ofte elektronisk)

12

Tidslinje revisjon - I

- 26.3.13 Brev fra EU med varsel om revisjon
Oppstart innen 20 dager (15.4), om vi ikke ble enige om annet med revisorene
- 19.4.13 Første «reelle» kontakt med revisorene
Planlegging for besøk tidlig i juni
MEN, de ønsket mye info innen 29.4 (10 dgr)
- 18.6.13 Oppstart revisjon – totalt 3 dager (18.6.-20.6.)
- 21.6.13 Første mail med forespørsel om ytterligere info (pga. tidspress under besøket)
- Jun – sept Pga. ferietid brukte vi mye tid før vi kunne besvare alle spørsmål (sikkert 50+ mail frem og tilbake)
4 «store» leveranser fra oss + masse spm. besvart direkte i mail
Kom bl.a. tilbake og krevde timelister for alle medarbeidere på prosjektene, selv om de forut for revisjonen kun hadde bedt om lister for utvalgte personer.

13

Tidslinje revisjon - II

- 31.10.13 Vi etterlyste revisjonsrapporten, og fikk beskjed om at den var sendt til EU for gjennomsyn
(dette er i tråd med retningslinjene)
- 10.12.13 Mottok Preliminary Audit Report – med 14 dagers frist til å komme med kommentarer
- 16.12.13 Vi meldte tilbake at vi ikke kunne kjenne igjen MVA-beløpet som fremkom i deres rapport
- 16.12.13 Revisor bekreftet at de hadde inkludert beløpet som EUR og ikke NOK. Etter dette var feilene for alle prosjektene under vesentlighetsgrensen (antakelig €5.000) og korrigert utkast til rapport ble mottatt
- 18.12.13 Vi sendte våre formelle kommentarer til utkast rapport
- 20.02.14 Endelig revisjonsrapport mottatt fra EU

14

Konklusjoner i revisjonsrapporten

- Foreløpig konklusjon (preliminary audit report):
 - NTNU hadde krevd € 5.933,20 for mye (inkl. indir. kostnader).
 - 2 forhold:
 - Reisekostnader kun dokumentert med kredittkortregninger
 - Ikke trukket fra MVA på reiseregninger
- Vi kjente ikke igjen MVA-beløpet de mente vi feilaktig ikke hadde trukket fra
 - Viste seg at de hadde brukt NOK-beløpet som EUR-beløp
- Etter korreksjon ble total feil (inkludert indir. kostn.) €4.558,49
 - Hadde de ikke gjort feilen i første omgang ville beløpet antakelig ikke blitt nevnt i rapporten (vesentlighetsgrense)

15

Hva lærte vi?

- Personalkostnader og reisekostnader (inkl. MVA) var fokusområdene
 - Rapportering av timepris for personer som jobber 100% var et moment som ble diskutert masse!
 - NTNU brukte 1.600t i årsverk
 - > rapportert timepris = personalkostnader/1.600
 - Enkelte hadde jobbet mer enn 1.600 timer/år
 - Revisorene mente vi skulle beregne timepris basert på faktiske timer
 - Vi argumenterte med at arbeid utover 1.600 t/år er gjort på deres fritid – uten kompensasjon (ekstra kostnad for EU)
 - » Og vi vet «fasiten» (totale personalkostnader), så hva er variabelen – timer eller timepris?
 - Også noe fokus inn mot interne beregninger for dyrestall (E. Moser)
- Arbeidskrevende
 - I forkant
 - Under besøket
 - Og – ikke minst i etterkant!

16

Hva fikk vi ikke svar på?

- Prosjektene hadde rapportert driftsmidler (avskrivninger) på 2 ulike måter
 - Dreide seg om periodisering (rapportering/finansiering)
 - Vi hadde hatt interne diskusjoner om hva som var riktig i forhold til Financial Guidelines
 - Problemstillingen ble ikke fanget opp av revisorene, så vi var like kloke etter revisjonen!

17

Systematiske feil

- Den store risikoen (ved store porteføljer)
 - H2020 sies å skulle redusere omfanget av korreksjoner for systematiske feil
 - FP7: *Will require to apply findings to all projects*
 - H2020: *May make a correction of other projects*
 - Gis en mulighet til å sende inn korrigerede Form Cs, men normalen vil være ekstrapolering av resultatene fra en revisjon til andre prosjekter (%-vis feil)
 - enten for en kostnadstype eller totalt

18

Leiestedsmodellen og EU (H2020)

- Large Research Infrastructure i H2020
 - Gjelder kun for instituttsektoren i gitte tilfeller
 - LRI har kostpris > 20 mill EUR og LRI > 75% av anleggsmidlene
 - SINTEF vil søke – for Stiftelsen i denne omgang
 - etter investering (2017?) også for SINTEF Energi AS
 - Strenge krav:
 - Identifikasjon av kostnader til drift
 - Kapasitet (ikke betaling for ubrukt tid)
 - Kan leiestedsmodellen anses som norsk standard?
 - Arbeid mot NFR for å få de til å jobbe mot godkjenning av leiestedsmodellen som «normal accounting practices»
- MEN; lang vei for å få det godkjent

19

NTNUs vurderinger vedr. leiesteder

- Budsjetterer – og søker om – fulle leiestedskostnader
- Antar (foreløpig) at vi ikke kan rapportere belastede leiestedskostnader ihht. leiestedsmodellen
 - Kapasiteten (nevneren)
 - Leiestedsmodellen aksepterer ubrukt tid
 - Kan vi alternativt dekomponere kostnadene?
 - Avskrivninger
 - Driftsmidler
 - Teknikere (leiestedsmodellen inkluderer indir. kostn. for teknikere)
 - Men igjen – aksepteres modellens kapasitet??

20